

různé

Major doc. PhDr. František Ochraňa, CSc.

Zaplaceno

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM HODNOCENÍ VLIVU VĚDECKOTECHNICKÉHO ROZVOJE NA BOJOVOU SÍLU V PODMÍNKÁCH ČSLA

Bojová síla ČSLA je vnitřně členěný systém, který se skládá z věcných a lidských prvků. Významným činitelem, který působí na jejich vztahy a proměny, je vědeckotechnický rozvoj. Zavádění výsledků vědeckotechnického rozvoje do armády vede k dalšímu prohlubování vzájemných funkčních souvislostí mezi lidskými a věcnými prvky bojové síly armády. Její reprodukce nutně způsobí další narůstání intelektualizace vojenské činnosti, k rozšiřování potřeby kvalifikovanějších kádřů. Proto si příprava vojenských kádřů bude vyžadovat odpovídající změny ve stanovení profilu absolventů škol všeho druhu.

Zavedení vědeckotechnických poznatků povede k podstatným změnám uvnitř profesní struktury důstojníků se zachováním absolutní převahy vojenskotechnických a velitelských kádřů ve vztahu k ostatním směrům plánovaným pro důstojníky, přičemž lze očekávat mírný početní nárůst velitelů a techniků. Bližší údaje o této skutečnosti – viz tabulku 1. (Údaje jsou vyjádřeny v procentech.)

Tabulka 1

Směr	Rok				
	1965	1975	1980	1985	1988
Velitelský	36,6	36,0	36,8	38,7	38,4
Technický	31,1	32,4	32,0	31,4	32,3
Ostatní	32,3	31,6	31,2	29,9	29,3
Velitelský a technický celkem	67,7	68,4	68,8	70,1	70,7

Z tabulky vyplývá, že velitelský a technický směr má z hlediska ostatních směrů zjevnou převahu, která v současnosti tvoří 70,7 % plánovaného stavu pro důstojníky ČSLA. Tento stav bude příznačný i pro devadesátá léta. Navíc lze očekávat, že vědeckotechnický rozvoj bude i nadále významně působit na důstojnické kádry v tom smyslu, že absolutně i relativně poroste počet vysoce specializovaných vojenských odborníků – důstojníků v poměru k řadovým vojákům – a to zvláště u speciálních jednotek a útvarů vyzbrojených špičkovou vojenskou technikou. Současně bude pokračovat proces diferenciací a integrace druhů vojsk s nárůstem technizace armády. Pro určitou ilustraci této skutečnosti můžeme použít tyto údaje: jestliže v roce 1962 z celkového počtu druhů vojsk byla bezprostředně spjata s moderní technikou méně než třetina, potom v roce 1988 je to již téměř polovina druhů vojsk.

Technizace armády je dialekticky spjata s organizační strukturou. Zavádění nových zbraní povede k formálním i obsahovým proměnám v organizační struktuře i v bojové činnosti vojsk. Tyto proměny můžeme očekávat tehdy, dojde-li k hromadnému zavádění nových zbraní a techniky do ČSLA.

Zavádění nových zbraní je vzhledem k organizaci armády a bojové činnosti vojsk objektivním činitelem rozvoje armády. Proto je třeba se v předstihu již nyní v oblasti teorie soustředit na:

- analýzu úlohy nových zbraní v možné bojové činnosti,
- specifiky a možnosti použití těchto zbraní,
- rozpracování nezbytných doporučení k jejich použití v souvislosti se záměry nepřítele i s vojenskopolitickou stránkou doktriny ČSSR.

Domnívám se, že by bylo vhodné zkoumat tyto problémy v rámci samostatného interdisciplinárního výzkumu.

Proces technizace armády zasahuje i skupinu vojáků základní služby. Promítá se v dynamice přeměn vojenských odborností a funkcí. Jestliže v roce 1980 bylo 405 ČVO a 474 funkcí. V roce 1987 narostl počet ČVO o 20 a počet funkcí o 36 – přičemž 2 byly zrušeny. Současně je třeba vzít v úvahu, že se podstatně mění obsah vojenských odborností, a to směrem k technizaci činnosti.

Vědeckotechnický rozvoj zároveň vede k prohlubování integračně diferenciacních tendencí ve vojenských odbornostech a tendenci podstatného nárůstu kvality a kvantity inženýrsko-technického směru. Budeme-li sledovat tuto tendenci ve vzájemném poměru velitelských a inženýrsko-technických odborností souhrnně u motostřeleckého, tankového, dělostřeleckého, raketového, ženijního, chemického, železničního, automobilního, protiletadlového a radiotechnického vojska a letectva, měnil se vzájemný poměr velitelského a technického směru – viz **tabulku 2**. (Údaje jsou vyjádřeny v procentech.)

Tabulka 2

Rok	Velitelský směr	Inženýrsko-technický směr
1955	73,9	26,1
1975	50,2	49,8
1987	49,7	50,3

Rovněž z této skutečnosti vyplývají důležité závěry. Jestliže výrazně narůstá počet kádrů zabezpečujících provoz a opravy vojenské techniky, je třeba na základě toho změnit profil absolventů vojenských škol a stanovit, nakolik odrážejí a respektují uvedené objektivní tendence.

Zavádění nové techniky bude klást nové nároky i na psychiku vojáků. Povede k novým jevům, které by měly již v předstihu analyzovat psychologie osobnosti vojáka a sociální psychologie. Tato problematika se v praxi musí promítnout ve formování psychické odolnosti vojáků, v systému psychologické přípravy vojsk a v osvojování si teorie sociální psychologie malých kolektivů u řídících subjektů.

Vědeckotechnický rozvoj vede nejen ke kvalitativním, ale i kvantitativním a organizačním změnám ve vztahu člověk – vojenská technika. Podstatně se změnil poměr počtu vojáků a techniky. Vyjádříme-li tento poměr jako vztah:

$$K = \frac{\check{c}}{t}, \text{ kde:}$$

$\check{c}$ – počet vojáků,

t – počet techniky (brána jen kolová a pásová technika), dostaneme sice zjednodušený, avšak určitý konkrétní příklad umožňující do jisté míry srovnávat stupeň nasycení armády technikou.

V letech 1949–1950 byl tento poměr u pěší divize 25,87; v roce 1954, kdy byly zrušeny pěší divize, byla hodnota K u střelecké divize 21,43 a u mechanizované divize 15,26. V současnosti se tato hodnota u motostřeleckých divizí pohybuje přibližně v mezích 4,77 až 5,22. Tato čísla jsou sice relativní, avšak i tak dostatečně prokazují růst technizace armády. Přitom je třeba vzít v úvahu, že se podstatně změnila i kvalita techniky. Vojenská technika se stává stále více složitější, že si vyžaduje vysoce specializovanou inženýrskou obsluhu. V budoucnu proto bude nezbytné vytvořit předpoklady pro nábor k získání dostatečného množství kádrů k zabezpečení spolehlivého provozu této techniky.

Lze očekávat, že s úrovní vědeckotechnického poznání ve vojenské technice nadále poroste míra nároků na ovládání vojenské techniky a její funkční závislost na připravenosti člověka. V budoucnu se tato skutečnost projeví především v tom, že bude docházet ke stále zřetelnějším změnám významu různých vojenských specialistů a činností za podmínek narůstání úlohy vysoce specializovaného zabezpečovacího personálu vojenské techniky a snižování podílu skupiny vojáků bezprostředně ovládajících vojenskou techniku v bojové činnosti. Např. počátkem sedmdesátých let se ve srovnání se začátkem století zvýšil podíl specialistů zabezpečujících provoz vojenské techniky 25krát a asi 6krát poklesl podíl lidí bezprostředně ovládajících vojenskou techniku v bojové činnosti. Rovněž z této souvislosti je potřebné pro praxi ČSLA učinit potřebné závěry pro přípravu vojenských kádrů. Produkce a reprodukce bojové síly ČSLA je totiž ve vzrůstající míře závislá na kvalitě provozních, zabezpečovacích a opravářských služeb a na vysoce specializované činnosti vojáků ovládajících složitou vojenskou techniku. Samotná špičková vojenská technika ovšem automaticky nepovede ke spolehlivosti fungování systému člověk – vojenská technika. K tomu je zapotřebí i vysoké spolehlivosti vojáků. Technické systémy vytvářejí totiž jen určitou možnost. Její přeměna ve skutečnost závisí na vycvičenosti obsluh, jejich morálně politických a psychických kvalitách a v závislosti na nich se bude pohybovat v určitých mezích.

Z této skutečnosti vyplývá další teoreticko-praktický problém: potřeba zkoumat spolehlivost systému člověk – vojenská technika a zejména jeho sociální stránku. Za základní výzkumné otázky v této souvislosti považujeme:

- interdisciplinární rozpracování problematiky spolehlivosti systému člověk – vojenská technika,
- rozpracování kritérií spolehlivosti daného systému,
- stanovení podílu základních prvků systému a funkčních vazeb na utváření jeho spolehlivosti.

V systému člověk – vojenská technika jde totiž o to, umět nalézt optimální funkční vazby mezi člověkem a technikou jako jeho základními prvky. Lze vyslovit domněnku, že se vzrůstající materializací vědeckého poznání ve vojenské technice bude narůstat i složitost funkčních vazeb mezi člověkem a vojenskou technikou, přičemž největší poruchovost při činnosti systému bude pravděpodobně spočívat v nesouladu mezi činností člověka a technikou. Ve funkčních vztazích mezi člověkem a vojenskou technikou je proto potřebné hledat takové prostředky, které umožní rozšířit funkční schopnosti člověka při řízení soudobé vojenské techniky a nedovolí jejich pokles pod hranici negativních faktorů. To předpokládá při konstrukci vojenské techniky plně docenit fyziologickou stránku a psychologické možnosti člověka. Lze očekávat, že s růstem složitosti vojenské techniky se zvýší nejen podíl chyb člověka

v poměru k poruchám techniky, ale i závažnost a důsledek těchto chyb. Před soudobou vědou stojí tudíž problém: při vymezování vzájemných vztahů člověka a vojenské techniky brát komplexně na zřetel biologické, psychické a sociální zvláštnosti člověka a zároveň faktory vnějšího okolí. Vysoké parametry moderní vojenské techniky mohou přinést očekávaný efekt tehdy, bude-li tato technika konstruována se zřetelem na možnosti člověka. Proto ovládnutí soudobé vojenské techniky může být úspěšné za předpokladu, jestliže již samotná konstrukce vojenské techniky bere v úvahu budoucí činnost člověka v tomto smyslu. K tomu je potřebné komplexní vědecké poznání člověka.

Obdobně to platí pro konstruování vysoce moderní a výkonné vojenské techniky, která zároveň klade zvýšené nároky na komplexní připravenost člověka – na jeho vojenskoodbornou, morálně politickou a psychickou připravenost. Tatáž vojenská technika může být totiž v závislosti na připravenosti člověka rozdílně účinná. Proto zavádění nové vojenské techniky vytyčuje požadavek vysoké vojenskoodborné připravenosti vojáků. Není to ovšem jen záležitost ryze odborná, ale i politická. Důležitou úlohu v tomto procesu sehrává ideové výchovná práce, její zaměření k mobilizaci vojáků k mistrnému ovládnutí vojenské techniky. Proto také celoarmádní stranický aktiv zdůrazňuje, že „vyšší úroveň musí doznat vojenská výchova. V ní je prvořadě formování neustálé připravenosti vojáků splnit slova vojenské přísahy a schopnosti snášet psychické, morální a fyzické těžkosti vojenské služby jako průpravy na skutečnou bojovou činnost.“

V budoucnu se bude dále prohlubovat rozpor mezi úrovní vycvičenosti vojáků a dynamickým rozvojem vojenské techniky. Řešení tohoto rozporu předpokládá uskutečňování přeměn v organizaci bojové a politické přípravy. Znamená to, že spolu s budováním materiálně technické základny ČSLA je nezbytné věnovat zvýšenou pozornost subjektivnímu faktoru ČSLA, a to zejména v těchto směrech:

1. Formovat u vojáků vědecký světový názor v podmínkách, kdy se zachování světového míru stává všelidskou hodnotou. Vést vojáky k třídílnému hodnocení vzniklé situace, k vyvarování se pacifistických iluzí, k pochopení úlohy ČSLA při uchování světového názoru.

2. Zavádění nových zbraňových systémů povede k podstatnému prohloubení vzájemné závislosti mezi kázní, organizovaností a iniciativou. Výrazně vzrůstá závislost mistrného ovládnutí nových zbraňových systémů a techniky na morálně politickém stavu a psychické připravenosti vojáků. Stále zřetelněji se bude projevovat tendence maximálního přiblížení se bojové pohotovosti a stavu jejich komponentů v reálné bojové činnosti. Působení této tendence vyžaduje náležité změny v metodách a formách výuky a výcviku vojáků.

3. V souvislosti s tím je nezbytné rozvíjet novou moderní učební a výcvikovou základnu. Neustále se zvyšující konstrukční složitost bojové techniky a růst jejich nároků na obsluhu si vynucují zvýšené požadavky na inovaci a kvalitativní změnu vybavení v oblasti materiálně technického zabezpečení výcviku prostřednictvím využívání moderní výpočetní techniky, trenažerů a simulátorů. To umožní zdokonalení a zefektivnění výcviku, formování pevných dovedností a návyků při ovládnutí bojové techniky a maximální přiblížení výcviku reálným bojovým podmínkám.

4. Zvládnutí nových vojenskotechnických vědomostí, dovedností a návyků je nutné utvářet na pevných socialistických morálních základech, neboť jen za těchto podmínek se dané vědomosti, dovednosti a návyky stávají součástí aktivního životního postoje vojáků. V budoucnu proto podstatně poroste úloha mravní výchovy vojáků. Půjde o to jak v kolektivech vojáků v základní službě budeme napomáhat k vytváření atmosféry, v níž se dostává uznání těm, kteří obětavě plní vojenské povinnosti, projevuje se úcta k náročným a spravedlivým velitelům a za samozřejmost se považuje nekompromisní boj proti porušování řádů. U vojáků z povolání je nutné více zdůrazňovat morální význam osobního příkladu a vyžadovat důsledné uplatňování jednoty slov a činů.

5. Zavádění nové vojenské techniky vede k přeměnám v duchovním profilu vojáků. Technizace vojenských odborností a důraz na tvořivost činnosti vojáků znásobí nároky na tvořivé zvládnutí marxisticko-leninské metodologie, základů přírodních, technických a vojenských věd. V praxi to představuje nejen změnu forem, ale i obsahu výchovy a výcviku vojáků. Musí

docházet k další intenzifikaci výchovy a výcviku vojáků ČSLA a k prohlubování internacionálních svazků se Sovětskou armádou a ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy. To předpokládá formovat i u nižších velitelských kádří schopnost aktivního použití ruského jazyka v oblasti vojenství.

Tyto nové nároky na subjektivní faktor zvláště významně ovlivní velitelský sbor. Povedou nejen k již nastiněným přeměnám v kvalifikaci, vojenskotechnické a morálně politické připravenosti vojáků z povolání a s tím spjatými strukturálními přeměnami v přípravě kádří, ale budou klást i zvýšené nároky na nepřetržitý proces sebevýchovy.

Přípravu velitelů a štábů podřídit cílevědomému osvojování, rozpracování a důsledné realizaci požadavků vyplývajících z obranného charakteru vojenské doktríny.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1988–1989)
